

Tarykatlar özüne ikilik edýär

Category: Kitapcy, Publisistika

написано kitapcy | 26 января, 2025

Tarykatlar özüne ikilik edýär TARYKATLAR ÖZÜNE IKILIK EDÝÄR

Geçen hepde «Menzil» tarykatynyň şeýhi Abdylbaky Erol aradan çykdy. Üýsen san-sajaksyz märekäniň, habar beris serişdeleriniň aýdyşyna görä, 250 müñden gowrak adamyn gatnaşmagynda jynaza namazynyň okalmagy Türkiýedäki dünýewi, dünýewiçi, sekulýar, döwletçi, kemalist gatlagy aýaga galdyrdy.

Bir dini jemagat, tarykat nädip bular ýaly güýcli bolup biler? Nädip häkimiýet başyndaky AK partiýa bilen bular ýaly eriş-argaç bolup bilyär. Nädip olar döwletiň bular ýaly mümkünçiliklerinden peýdalanyp bilyärler?..

Gyzgyn jedeller turdy.

Aşakda bu meseläni öwrenmäge synanyşalyň. Tarykatlaryň we jemagatlaryň köki nireden gaýdýar? Nireden çykdy? Haçan çykdy? Näceräk göterimi yslamy? Bular teologiki çekişmeler.

Ýöne başga-da sünni taryatlary, nagybendilik bilen bir hatarda mewlewilik, kadirilik, suhrawerdilik, şazelilik... ýaly onlarça tarykaty sanap bileris. Şeýle-de, alawy-bekdaşy dergähleri – Hajy Bekdaş weli dergähi, Şahguly dergähi, Eýranda we Yrakda has täsirli şyga jemagatlaşmalary, medreseler, mekdepler, ýokary okuw jaýlary...

Bular biziň yslam jemgyyetimiziň müñ ýarym ýyllik hakyatlary. Aýdyşym ýaly, bularyň teologiki kökleri, çekişmeleri başga gürrüniň temasy.

«Nireden çykdy, nädip çykdy, näcerägi yslamy, näcerägi Gurhana, sünnete gabat gelenok...» Bular başga çekişmeler.

Emma biziň jemgyyetimiz eýýäm 13-14 asyr bäri bu toparlanmalar bilen äbede-jüýbe.

Biziň häzir esasy pikir alyşmak isleyän meselämiz şu:

Bu tarykatlaryň we jemagatlaryň düýp mazmuny näme? Geçmişdäki missiyalary nähili? Häzirki ýagdaýlary neneñsi?

Bulary uzyndan uzyn süýndürip, deňesdirip durman birnäçe esasy podpunktta jemläp bileris.

Bularyň alawysynyňam, şygasynyňam, sünnisiniňem wezipesi, etmeli işi adamy düzetmek, ýola salmak.

Yslam terminologiyasynda adamyň nebsini, duýgularyny, hereketlerini, başdan geçirmelerini gowy ugra gönükdirmek, gowy adam bolup ýetişmegini gazanmak.

Bu näme diýmegini aňladýar?

Mert, eli arassa, halal, häsiýetli, ýene yslam terminologiyasyň dili bilen aýdanda «eline, biline, diline erk edip bilyän» dogryçyl, ahlakly adamlary kemala getirmek.

Bulary zulumdan, haksyzlykdan, adalatsyzlykdan daşda saklamak.

Hudaýa bagly, sadyk, ytagatkär gullar ýetişdirmek....

Ikinjisi, mümküngadar çırksiz durmuşda ýaşatmak.

Soltanlykdan, hökmürowanlykdan, gözden, şan-şöhratdan, altın-kümüşden, yüpekden, baýlykdan uzak, pæk göwünli, eliaçyk, sahy, ejize kömek edýän adamlary döretmek.

Hem jemgyýeti-de şolar ýaly görnüşde dolandırmak, edilýan wagyz-nesihatlar, öwüt-ündewler arkaly şeýle jemgyýeti emele getirmek.

Taryklaryň we jemagatlaryň ýene bir möhüm funskiýalary-da döwletden, häkimiyetden, şan-şöhratdan, hökmürowan güýçden daşda durmak.

Taryhda Pir Soltan Abdalam, Hajy Baýram weli-de, Hajy Bekdaş weli-de döwletden, hökmürowan güýçden daş durjak bolupdyr.

Meselem, Ymam Agzam hem döwletiň hödürlän wezipesini kabul etmändir, häkimiyet bilen bir bolmandyr. Ymam Mälim, Ymam Şafygy, Ymam Hanbaly hem şeýdipdir. Hasan Basry, Jüneýit Bagdady, Nesimi, Ymam Gazaly hem şeýdipdir.

Birnäçeleri sultanlaryň, häkimleriň, wezirleriň saçagynyň başynda oturmandyr, olaryň duzuny datmadanam yüz öwrüpdir.

Meselem, Ymam Hanbaly nägile bolandygyna garamazdan döwlet işinde işleyän oglunyň öýünden duz datmandyr. Çünkü ol oglunyň gazanjyny halal hasaplamandyr.

Indi şu günki güne dolanyp geleliň. Gynansak-da häzir tarykatlaryň we jemagatlaryň aglabasy adamy ýola salmagy, jemgyýeti düzetjek bolmagy bireýyäm ýatdan çykarypdyr. «Pygamber gamış düşegiň üstünde ýatyp-turupdyr, aç galan wagty garnyna daş daňypdyr. Käte iki sanja hurma bilen gününü

geçiripdir» diýýän at-owazaly 75-80 ýaşly tarykat şeyhleri bir million dollarlyk awtoulaglarda gezýärler. Köşklere aňry dur diýdirýän gymmatbahaly jaýlarda ýasaýarlar. Iň çykdajyly şüweleňleri, toýlary edýärler. Olar «bir lukma, bir hyrka» pelsepesini, durmuşyny» bireýýäm ýatdan çykarypdyrlar.

Ikinjisi, döwlet bilen, häkimiýet bilen bir jan-bir ten bolan ýagdaýda. Çünkü hususy hassahanalary bar, mekdepleri bar, ýokary okuw jaýlary bar, maliýe edaralary, banklary bar, teleýaýlymlary bar, bar, bar, bar, bar...

Bulary ýöretmek için, bulara maddy çeşme tapyp bilmek üçin ýada toplan çeşmeleri bilen açan şunca edaralaryny gorap saklamak üçin döwlet bilen, häkimiýet bilen bir jan-bir ten bolmak hökmanylygy, mejburylygy bar. Şonuň üçinem döwletiň, häkimiýetleriň, syýasy partiýalaryň ýalňyşlaryna, säwliklerine, etmişlerine, kemçiliklerine zat diýip bilenoklar.

Öwüt-ündew, nesihat etmegiň, dogry ýola çagyrmagyň deregne, raýat awtokontrol mehanizmini kemala getirmegiň ýerine, gynansak-da, bu häkimiýetleriň we döwletiň aýrylmaz bölegine öwrülipdirlər.

Şonuň üçinem häzir ýurdumyzda hakyky raýat jemgyýeti bar diýip aýdar ýaly däl. Türkiýede raýat jemgyýeti diýilýän ähli guramalar bir partiýanyň, toparyň, ideologiyanyň ýa-da döwletiň yz tarapdaky howlusyna öwrülipdir.

Hawa, döwlet bilen häkimiýetiň gatnaşygy, Türkiýede munuň nähili ýagdaýa gelşi, respublika döwri boýunça, hatda Osmanlydan şu güne çenli döwür şol jedelli gürrüniň temasy.

Syýasy partiýalar we döwlet tarykatdyr jemagatlar bilen nähili gatnaşyga girdiler? Ýagdaý nädiplär häzirki sepgide gelip diredi? Bulam aýry gürrüniň, aýry ýazgynyň temasy. Emma sözümiň soñunda şuny aýdyp biljek:

Şugadar bol-telkilikde we baý durmuşda ýaşamak, şugadar dünýewileşmek, şugadar pula, güýje, gözdençykgynçlyga, şanşöhrata göz gyzdymak, häkimiýet bilen, döwlet bilen bular ýaly bir jan-bir ten bolmak tarykatlaryň pelsepesine we missiýasyna ikilik etmekden başga zat däl.

Altan TAN.

@AltanTan1958

Anna, 21.07.2023 ý. Publisistika